

Ginter Dzierżon

Dyspensowanie od formy małżeństw mieszanych

Ius Matrimoniale 11 (17), 91-101

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Ginter Dzierżon

Dyspensowanie od formy zawarcia małżeństw mieszanych

W systemie kanonicznego prawa małżeńskiego funkcjonuje instytucja formy kanonicznej. (kan. 1108-1123 KPK). Wprowadzony przez Prawodawcę wymóg, dotyczy również tak specyficznej kategorii związków, jakim są małżeństwa mieszane. Prawda ta znalazła swoje odzwierciedlenie w treści kan. 1127 § 1 KPK. Otóż w regulacji tej Ustawodawca zawarł regułę generalną wskazując, iż *co do formy małżeństwa mieszanego należy zachować przepisy kan. 1108*.

Rozwiązanie to jednak nie posiada charakteru bezwzględnego. Prawodawca bowiem w przytoczonym kanonie nie wykluczył również ewentualności zawarcia ważnego związku małżeńskiego przez stronę katolicką ze stroną akatolicką należącą do obrządku wschodniego, z pominięciem formy kanonicznej.

Co więcej, w § 2 tego przepisu stworzył on możliwość uzyskania dyspensy od konieczności zachowania formy kanonicznej.

Należy jednocześnie dodać, iż rozwiązanie to zostało potwierdzone w regulacjach zawartych w Dyrektorium Ekumenicznym, opublikowanym w dniu 25.03.1993 r. (DYR. EK. 154-156)¹.

F. Aznar Gil jest przekonany, iż elastyczność przepisów w tej materii wynika z jednej strony ze względów ekumenicznych, z drugiej zaś z fundamentalnego prawa osoby ludzkiej, jakim jest prawo do wolności religijnej².

Problematyka dyspensy od zachowania formy kanonicznej stanie się przedmiotem uwagi w niniejszym opracowaniu.

Jest rzeczą oczywistą, iż podjęcie tak ważkiej decyzji jaką jest dyspensa staje się możliwe jedynie w przypadku spełnienia pewnych wa-

---

¹ Por. Papiaska Rada do Spraw Jedności Chrześcijan, *Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu* – 25.03.1993, *Communio* 14 (1994) nr2, s. 3-93.

² Zob. F. Aznar Gil, *Derecho Matrimonial Canónico*, t. 3, Salamanca 2003, s. 100.

runków wyraźnie ujętych w kan. 1127 § 2 KPK. Reskrypt ów bowiem może wydać jedynie autorytet kompetentny w przypadku zaistnienia poważnych trudności niepozwalających na zachowanie wymogów co do formy kanonicznej. Prawodawca jednak w tej sytuacji wprowadził zobowiązanie do zachowania formy publicznej.

Wreszcie należy dodać, iż w kontekście poruszanej problematyki zasadnym wydaje się podjęcie jeszcze jednej kwestii, dotyczącej zakresu dyspensy. Albowiem z rozwiązań pozakodeksowych wynika, iż dyspensy nie należy odnosić wyłącznie do figury małżeństwa mieszanego ujętej w kan. 1124 KPK.

1. Autorytet kompetentny do wydania dyspensy

Prawodawca w kan. 1127 § 2 KPK stwierdził wyraźnie, iż kompetentnym do wydania dyspensy jest ordynariusz miejsca strony katolickiej. Wydaje się, iż tak określona dyspozycja wynika z dwóch pryncypialnych przesłanek. Otóż wyłącznie strona katolicka jest zobowiązana do zachowania formy kanonicznej (kan. 1117 KPK). W konsekwencji więc stosowną decyzję mógłby podjąć jedynie autorytet posiadający jurysdykcję co do tej strony.

W systemie kanonicznym pojęcie *ordynariusz miejsca* posiada ściśle określone znaczenie. W tym przypadku bowiem idzie o podmioty wymienione przez Ustawodawcę w kan. 134 § 2 KPK. A zatem, oprócz biskupa Rzymskiego, wymaganą prawem dyspensę mogliby wydać biskupi diecezjalni oraz inni, którzy – chociażby tylko czasowo – byłiby przełożonymi Kościoła lub wspólnoty do niej przyrównanej (kan. 368 KPK), a także wikariusze generalni oraz wikariusze biskupi.

Na marginesie należy dodać, iż z bardziej restrykcyjnym rozwiązaniem w tej materii spotykamy się w Kodeksie Kanonów Kościołów Wschodnich z 1990 r. Albowiem w myśl kan. 835, władzę dyspensowania posiada jedynie Stolica Apostolska lub Patriarcha. Zdaniem kanonistów, takie ujęcie wiąże się ściśle ze szczególnym znaczeniem świętego obrzędu w tradycji Kościołów wschodnich³.

Wracając do przerwanej wątku, a więc do regulacji zawartych w Kodeksie Jana Pawła II z 1983 r. należy stwierdzić, iż ordynariusz

---

³ Zob. D. Salachas, *Il sacramento del matrimonio nel Nuovo Diritto Canonico delle Chiese orientali*, Bologna 1994, s. 222.

miejsca dysponuje zwyczajną władzą dyspensowania od wymogów związanych z zachowaniem formy kanonicznej wyłącznie w dwóch przypadkach: 1) w niebezpieczeństwie śmierci (kan. 1079 § 1); a także 2) w odniesieniu do małżeństw mieszanych (kan. 1127 § 2)⁴.

Jeśli zatem władza ordynariusza miejsca co do małżeństw mieszanych jest zwyczajna, to w myśl kan. 137 § 1 KPK mogłaby ona zostać delegowana m.in. do poszczególnego aktu, *chyba że prawo coś wyrażnie zastrzeże*.

Dostrzegamy zatem, iż dyspozycja skodyfikowana w kan. 1127 § 2 KPK odpowiada regułom ujętym w kan. 137 § 1 KPK. Ordynariusz miejsca bowiem w odniesieniu do małżeństw mieszanych może dyspensować jedynie w poszczególnych przypadkach. Oznacza to więc, nie mógłby on w tym przypadku podjąć decyzji o charakterze generalnym. Z drugiej strony należy podkreślić, iż w sformułowaniu kan. 1127 § 2 KPK nie występuje wyraźna klauzula zabraniająca wydania takiego reskryptu⁵.

Wreszcie należy zauważyć, iż Ustawodawca wymaga przed podjęciem stosowanej decyzji spełnienia jeszcze jednego warunku, tzn. konsultacji z ordynariuszem miejsca zawarcia małżeństwa (1127 § 2 KPK).

F. Aznar Gil jest przekonany, iż takie rozwiązanie jest zasadne, ponieważ ordynariusz miejsca zawarcia małżeństwa lepiej zna uwarunkowania środowiskowe wskazujące na udzielenie dyspensy lub przemawiające przeciw wydaniu dyspensy⁶.

W szczegółowej analizie zasygnalizowanej problematyki powinny znaleźć swą aplikację zasady ujęte w kan. 127 § 2, n. 2 KPK. Posiadają one charakter restrykcyjny. Zgodnie bowiem z dyspozycją zawartą w tej normie *gdy ustawa postanawia, że przełożony do podjęcia pewnych aktów [...] potrzebuje rady niektórych pojedynczych osób, wtedy [...] nieważny jest akt bez wystuchania tych osób*.

A zatem, jeśli ordynariusz miejsca strony katolickiej nie skonsultowałby sprawy z ordynariuszem miejsca zawarcia małżeństwa, to wówczas wydana przez niego dyspensą byłaby nieważna.

Wracając do reguł ujętych w kan. 127 § 2, n. 2 KPK, należy ponadto podkreślić, iż autorytet kompetentny do wydania aktu praw-

⁴ Zob. F. Bersini, *Il diritto canonico matrimoniale*, Torino 1994, s. 189.

⁵ Zob. Z. Grochowski, *I matrimony misti*, w: *Matrimonio canonico fra tradizione e rinnovamento*, Bologna 1990, s. 271.

⁶ Aznar Gil, dz. cyt., s. 100.

niego w sposób bezwzględny nie jest zobligowany do pójścia za opinią konsultanta.

Jeśli więc ordynariusz miejsca zawarcia małżeństwa wydałby nawet opinię negatywną w interesującej nas kwestii, to w takiej sytuacji ordynariusz miejsca strony katolickiej wprawdzie nie powinien bez przeważającego powodu (*sine praevalenti racione*) odstępować od niej; w przypadku jednak gdyby powziął decyzję przeciwną, to wówczas akt wydany byłby ważny.

Trafnie zauważył J. García Martín, iż w takich okolicznościach powód podjęcia decyzji tego autorytetu posiada charakter przeważający (*una ragione prevalente*)⁷.

Na zakończenie pragniemy jeszcze poświęcić chwilę uwagi rozwiązaniom pozakodeksowym, posiadającym charakter szczegółowy.

Otóż Papieska Komisja do Spraw Interpretacji Dekretów Soboru Watykańskiego II, nawiązując do regulacji zawartych w motu proprio *Matrimonia mixta*, w dniu 9.04.1979 r. udzieliła odpowiedzi, w myśl której biskup diecezjalny udzielający dyspensy został uprawniony do dołączenia klauzul, których niewypełnienie mogłoby doprowadzić do nieważności podjętego aktu⁸.

Podejmując analizę tego wątku na wstępie należy stwierdzić, iż wprowadzona dyspozycja odbiegła od przyjętych wówczas rozwiązań.

Jest rzeczą wiadomą, iż interesująca nas kategoria aktu, jaką jest dyspensa jest aktem władzy wykonawczej. Otóż w Kodeksie z 1917 r. Prawodawca stworzył wprawdzie możliwość funkcjonowania ustaw unieważniających lub uniezdalniających (kan. 11), to jednak nie ujął on w formie normatywnej takiej ewentualności co do aktów władzy wykonawczej.

Należy jednocześnie dodać, iż w obowiązującym Kodeksie z 1983 r. Ustawodawca odniósł się wyraźnie do tej kwestii. W myśl bowiem kan. 39 KPK, *warunki dodane do aktu administracyjnego tylko wtedy wymagane są do ważności, gdy są wyrażone partykułą: jeśli, chyba że, o ile*.

W konsekwencji więc jeśli ordynariusz miejsca dołączyłby do podjętej decyzji odpowiednie klauzule wymagane do ważności aktu, to

---

⁷ Zob. J. García Martín, *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Roma 1999, s. 442.

⁸ Por. Pontificia Commissio Decretis Concilii Vaticani II Intrepretandis, *Responsa* – 9.04.1979, AAS 71 (1979), 632: „Urtum Episcopus dioecesanus, dispensationem a forma canonica in matrimoniis mixtis iuxta M. P. Matrimonia mixta, concedens ambitum huius concessionis, addictis clausulis ad validitatem, circumscribere posit.

Quatenus affirmative ad primum: utrum clausule ita appositae, si non servetur, possint nullitatem matrimonii affere ob defectum formae canonicae”.

móglby to uczynić wyłącznie posługując się w treści dokumentu przytoczonymi partykułami.

2. Zakres dyspensy

W kan. 1124 KPK Prawodawca określił m.in. figurę małżeństwa mieszanego. W myśl założeń zawartych w tej normie, idzie o związek pomiędzy dwiema stronami ochrzczoneymi z których jedna została ochrzczona w Kościele katolickim lub po chrzcie została do niego przyjęta i nie odłączyła się od niego formalnym aktem, druga zaś należy do Kościoła lub wspólnoty kościelnej niemającej pełnej łączności z Kościołem katolickim.

Nawiązując do problematyki kluczowej dla tego opracowania, jaką jest kwestia dyspensy od formy kanonicznej należy stwierdzić, iż zakresowo decyzja ta w pierwszym rzędzie dotyczy wymienionej kategorii związków. Ujęcie to jednak nie wyczerpuje całej złożoności zagadnienia.

Otóż w dniu 11.02.1972 r. do Papieskiej Komisji do Spraw Interpretacji Dekretów Soboru Watykańskiego II skierowano pytanie następującej treści: czy zgodnie z normami motu proprio *Matrimonia mixta* ordynariusz miejsca mógłby udzielić dyspensy od formy kanonicznej małżeństwa mieszanego jeśli jedna ze stron byłaby katolikiem, druga natomiast zostałaby wprawdzie ochrzczona w Kościele katolickim, lecz następnie przystąpiła do wspólnoty akatolickiej.

Papieska Komisja wydała odpowiedź pozytywną. Z całym naciskiem podkreślono w niej jednak, iż byłoby to możliwe w przypadku pojawienia poważnych trudności (*grave difficultates*)⁹.

Należy jednocześnie dodać, iż w tej sytuacji rodzi się kolejna wątpliwość, którą można by sformułować w formie pytania: czy stosowną decyzję można byłoby również podjąć co do małżeństwa strony katolickiej ze stroną, która została ochrzczona w Kościele katolickim, lecz

---

⁹ Por. Pontificia Commissio Decretis Concilii Vaticani II Intrepretandis, *Responsa* – 1.02.1972, AAS 64 (1972), 397: „Utrum ad normam Literarum Apostolicorum Motu proprio datarum die 31 martii 1970, quae verbis incipient *Matrimonia mixta* Oridnarius loci possit concedere dispensationem a forma canonica celebrationis matrimonii mixti si unus sit catholicus, alter fuit quidem baptizatus in ecclesia catholica sed deinde a fide deficiens ad aliam confessionem non catholicam conversus sit.

Affirmative, dummodo graves difficultates formae canonicae servandae obstant”.

wystąpiła z nie go, nie przystępując do żadnego z akatolickich Kościołów, czy też Wspólnot eklezyjalnych?

Wydaje się, iż w tym przypadku spotykamy się z wątpliwością prawną. Stąd też w tej sytuacji powinna znaleźć swą aplikację reguła skodyfikowana w kan. 14 KPK, w myśl której *w wątpliwości prawnej ustawy nie obowiązują, nawet unieważniające i uniezdalniające*.

Przepisy co do formy kanonicznej posiadają charakter ustawy unieważniającej (kan. 10 KPK). Oznacza to zatem, iż w przypadku pojawienia się przytoczonej hipotezy nie mogłyby one zostać zaaplikowane.

Wydaje się, iż w tej sytuacji należałoby odnieść się do przepisów ogólnych co do formy kanonicznej (kan. 1117 KPK). Innymi słowy, to właśnie one powinny znaleźć zastosowanie.

3. Przyczyna udzielenia dyspensy

Założenia generalne co do dyspensy oraz warunków jej udzielania zostały skodyfikowane w księdze I Kodeksu, poświęconej *Normom Ogólnym* (kann. 85-93 KPK). Prawodawca w kan. 90 § 1 KPK odniósł się do kwestii przyczyny dyspensy. Otóż podkreślił on, iż nie należy dyspensować bez słusznej oraz racjonalnej przyczyny.

Należy jednak zauważyć, iż w interesującym nas kan. 1127 § 2 KPK Ustawodawca nie użył przytoczonego terminu, lecz posłużył się odmiennym określeniem. Stwierdził on bowiem *jeśli poważne trudności nie pozwalają zachować formy kanonicznej, ordynariusz miejsca ma prawo dyspensować od niej w poszczególnych przypadkach*.

Dostrzegamy więc, iż *poważnych trudności* o których mowa w kan. 1127 § 2 KPK nie należy utożsamiać z kategorią słusznej oraz racjonalnej przyczyny ujętej w kan. 90 § 1 KPK¹⁰. W przypadku bowiem dyspensowania od zachowania formy kanonicznej w odniesieniu do małżeństw mieszanych idzie o konieczność wystąpienia uwarunkowań o większym ciężarze gatunkowym. Z drugiej strony należy jednak podkreślić, iż tej kategorii pojęciowej nie należy jednak łączyć z niemożliwością¹¹.

Jest rzeczą zrozumiałą, iż wyrażenie występujące we wspomnianej normie posiada charakter generalny oraz abstrakcyjny. Należy jedno-

---

¹⁰ Aznar Gil, dz. cyt., s. 101-102.

¹¹ Zob. J. García Faúlde, *La nulidad matrimonial, hoy*, Barcelona 1999, s. 334.

cześnie dodać, iż rozwiązania szczegółowe w tej materii zostały zaprezentowane m.in. w innym akcie Stolicy Apostolskiej, jakim jest Dyrektorium Ekumeniczne z 1993 r.

Podejmując analizę niektórych przepisów zawartych w tym dokumencie należy zauważyć, iż uwydatniono w nim w sposób szczególnie jedną hipotezę. Otóż wskazano w nim, iż naciski Kościołów lub Wspólnot eklezjalnych co do konieczności zachowania przez ich członków form zawarcia małżeństwa funkcjonujących w tych wspólnotach nie mogą stać się powodem automatycznego udzielenia dyspensy (DYR. EKUM, 155).

W tym kontekście rodzi się zatem zasadnicze pytanie: jakie przyczyny usprawiedliwiłyby podjęcie takiej decyzji?

Odpowiadając na tę trudność na wstępie należy stwierdzić, iż we wspomnianym Dyrektorium wymieniono niektóre z powodów, które mogłyby zadecydować o udzieleniu dyspensy. Otóż zaliczono do nich: zachowanie harmonii rodzinnej, uzyskanie zgody rodziców na zawarcie małżeństwa, uznanie szczególnego zaangażowania religijnego strony, względnie jej więź pokrewieństwa z szafarzem innego Kościoła lub Wspólnoty eklezjalnej (DYR. EKUM, 154).

Przytoczonego wyliczenia nie należy jednak traktować jako zbioru zakresowo zamkniętego. Albowiem należy zauważyć, iż Ustawodawca w kan. 1127 § 2 KPK postanowił ponadto, iż wydanie szczegółowych norm co do udzielenia dyspensy należy do Konferencji Episkopatu. Wydaje się zatem, iż w opracowanych przez ten organ przepisach wykonawczych powinny znaleźć również swoje miejsce takie, które dotyczyłyby poruszanej kwestii.

Ze szczegółowej analizy dokumentów Episkopatu Polski wynika, iż nie poświęcono w nich wystarczającej uwagi tej problematyce. Otóż wprawdzie do zagadnienia przyczyn udzielenia dyspensy nawiązano w Instrukcji o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim, wydanej w dniu 5. 06. 1986 r.¹², to jednak dyspozycje zawarte w tym akcie posiadają charakter zbyt ogólnikowy. Stwierdzono w nim jedynie *racje te mogą być zwyczajne, obiektywne, tradycyjnie uwzględnianie w nauce prawa kanonicznego, a nade wszystko takie, które sygnalizuje Motu proprio De episcoporum muneribus, tzn. dobro duchowe wiernych*¹³.

¹² Por. Episkopat Polski, *Instrukcja o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim* – 5.06.1986, Akta Konferencji Episkopatu Polski 1 (1998), s. 104.

¹³ Tamże.

Co więcej, wątku tego nie ujęto w ogóle w kolejnym dokumencie, jakim była *Instrukcja w sprawie duszpasterstwa małżeństw o różnej przynależności kościelnej*, opublikowana w dniu 14.03.1987 r.¹⁴ Czyżby za takim rozwiązaniem przemawiał duszpasterski charakter tego dokumentu?

Na marginesie należy dodać, iż bardziej szczegółowe ujęcia w interesującej nas kwestii występują w dokumentach Konferencji Episkopatów innych krajów¹⁵.

Otóż Włoska Konferencja Episkopatu w swym dekrete generalnym dotyczącym małżeństwa kanonicznego z dnia 5.11.1990 r. wskazała, iż do motywów usprawiedliwiających wydanie dyspensy należy zaliczyć: relację pokrewieństwa czy też przyjaźni strony z szafarzem akatolickim, a także pojawiający się sprzeciw w kręgach rodzinnych¹⁶.

Podobnie i Hiszpańska Konferencja Episkopatu do poważnych trudności o których mowa w kan. 1127 § 2 KPK zaliczyła: niebezpieczeństwo powstania poważnych szkód zarówno duchowych, jak i materialnych, sprzeciw strony akatolickiej lub jej rodziców co do uczestnictwa w katolickiej celebracji zawierania małżeństwa, ciężki konflikt sumienia strony akatolickiej, specjalną więź strony akatolickiej ze swoją wspólnotą, z samym szafarzem, z miejscem kultu, a także niebezpieczeństwo celebracji małżeństwa wyłącznie w formie cywilnej, niebezpieczeństwo pozostawania w związku nieformalnym, rozwiązania obcego systemu prawnego obligujące stronę akatolicką do zachowania odrębnej formy, niemożliwość uniknięcia sytuacji w której nupturienti udadzą się do szafarza akatolickiego oraz niemożliwość obecności szafarza katolickiego podczas zawierania związku małżeńskiego¹⁷.

Brak zatem szczegółowych regulacji w obowiązujących aktach prawnych Episkopatu Polski w zakresie przyczyn udzielenia dyspensy prowadzi do powstania postulatu *de lege ferenda*, aby w pracach nad przyszłym dokumentem uwzględnić w sposób szczególny tę kwestię. Za zasadnością takiego stwierdzenia przemawia m.in. treść odpowiedzi

---

¹⁴ Por. Episkopat Polski, *Instrukcja Episkopatu Polski w sprawie duszpasterstwa małżeństw o różnej przynależności kościelnej* – 14.03.1987, Wiadomości Urzędowe Diecezji Opolskiej 42 (1987), s. 220-229.

¹⁵ Szerzej na ten temat zob. J. Martin de Agar, *La competenza della Conferenza Episcopale*, w: *I matrimoni misti*, Città del Vaticano 1998, s. 153-157.

¹⁶ Por. Conferenza Episcopale Italiana, *Decreto generale sul matrimonio canonico* 5.11.1990, *Notiziario della Conferenza Episcopale Italiana* 10 (1990), n. 50.

¹⁷ Zob. J. Martin de Agar, *Norme delle Conferenze Episcopali sul matrimony misto*, *Folia Canonica* 4 (2001), s. 234-236.

Kongregacji do Spraw Nauki Wiary, wydanej w dniu 13.07.1971 r., w której zanegowano możliwość udzielenia dyspensy od formy kanonicznej w odniesieniu do małżeństw mieszanych wbrew ustaleniom wydanym przez Konferencję Episkopatu¹⁸.

Jest rzeczą oczywistą, iż wyliczenie taksatywnie powodów podjęcia takiej decyzji w praktyce jest niemożliwe. Wydaje się jednak, iż bardziej szczegółowa specyfikacja w tej materii pozwoli zrealizować zamysł Prawodawcy ujęty w kan. 1127 § 2 KPK, w myśl którego normy Konferencji Episkopatu powinny umożliwić w sposób jednolity udzielenie dyspensy.

4. Konieczność zachowania formy publicznej

W analizie kan. 1127 § 2 KPK nie można pominąć jeszcze jednego istotnego wątku. Otóż Prawodawca w dyspozycji tej normy postawił jeszcze jedno wymaganie, jakim jest konieczność zawarcia małżeństwa w formie publicznej. Należy jednocześnie z całym naciskiem podkreślić, iż przytoczony wymóg posiada charakter ustawy unieważniającej (kan. 10 KPK). Oznacza to zatem, iż w sytuacji gdyby związek małżeński został zawarty w formie niepublicznej, to wówczas zawarte małżeństwo byłoby nieważne.

D. Salachas komentując brzmienie kan. 781, n. 2 KKKWsch stwierdził, iż wymaganie obligujące osoby należące do Kościołów i Wspólnot kościelnych protestanckich do zachowania formy publicznej zawarcia małżeństwa wpływa z prawa naturalnego. Uważa on zatem, iż wymaganie co do formalnego charakteru zawierania małżeństwa wypływa z tego obszaru prawa¹⁹. Oznaczałoby to zatem, iż szczegółowe rozwiązania w tej materii są jedynie dziełem Ustawodawcy.

Prawodawca kościelny zatem uznał za konieczne zawarcie małżeństwa w tak określonej formie.

Autorzy w zasadzie są zgodni w tym, iż tym sposobem chciał on uniknąć zawierania małżeństw tajnych²⁰.

---

¹⁸ Por. O. Ochoa, *Leges Ecclesiae*, t. 5, Città del Vaticano 1980, n. 4139.

¹⁹ Salachas, dz. cyt., s. 60. Autor ten stwierdził: „[...] il principio della dottrina canonistica, secondo cui i battezzati accatolici, separati in Occidente, sono soggetti, quanto alla forma, semplicemente al diritto naturale [...]”.

²⁰ Garcia Failde, dz. cyt., s. 335.

Zdaniem J. Garcia Failde, forma publiczna różni się od formy kanonicznej. Uważa on, iż w myśl rozwiązań zawartych w przytoczonej normie małżeństwo mogłoby zostać zawarte podczas ceremonii religijnej w obecności zarówno szafarza katolickiego, jak i szafarza akatolickiego, a także w formie cywilnej wobec urzędnika cywilnego. Co więcej, nie wykluczył on również możliwości zawarcia związku małżeńskiego wobec notariusza, bądź też wobec samych świadków²¹.

Z przeprowadzonych analiz wynika, iż konieczność zachowania formy kanonicznej co do małżeństw mieszanych jest wymogiem wprowadzonym przez Ustawodawcę kościelnego. Z punktu teoretycznoprawnego należałoby w tym przypadku mówić o elemencie wprowadzonym do Prawodawcę do struktury jurydycznej małżeństwa, wymaganym do ważności aktu. W konsekwencji więc niezachowanie tego wymogu doprowadziłoby do nieważności zawartego przez strony małżeństwa.

Zobowiązanie to nie posiada jednak charakteru bezwzględnego. Prawodawca bowiem tym przypadku przewidział również możliwość dyspensowania.

Z podjętych dociekań wynika, iż zakres dyspensy nie dotyczy jedynie figury małżeństwa mieszanego zawartej w sformułowaniu kan. 1124 KPK. Albowiem obejmuje on również swym zasięgiem kategorię związków ujętą w rozwiązaniach pozakodeksowych, tzn. małżeństw których jedna ze stron byłaby katolikiem, druga natomiast zostałaby wprawdzie ochrzczona w Kościele katolickim, lecz następnie przystąpiła do wspólnoty akatolickiej.

Należy jednocześnie dodać, iż rozwiązanie dotyczące kwestii przyczyn dyspensowania różni się o tych, które zostały ujęte w Księdze I Kodeksu poświęconej normom ogólnym (kan. 90 § 1 KPK). Prawodawca bowiem w odniesieniu do małżeństw mieszanych żąda konieczności zaistnienia poważnych trudności (kan. 1127 § 2 KPK). Szczegółowa specyfikacja tego zagadnienia powinna znaleźć swe odzwierciedlenie w aktach wykonawczych.

Zagadnienie to nie zostało jednak dostatecznie ujęte w dokumentach Episkopatu Polski dotyczących małżeństwa. Dlatego też kwestię tą należałoby uwzględnić w przyszłym dokumencie. W pracach nad tym aktem można byłoby wykorzystać rozwiązania występujące w do-

---

²¹ Garcia Failde, dz. cyt., s. 335; Aznar Gil, dz. cyt., s. 188.

kumentach innych Konferencji Episkopatu, dostosowując je do warunków lokalnych.

Dispensazione dalla forma della celebrazione dei matrimoni misti

In questo studio l'attenzione viene concentrata sulle soluzioni codiciali ed extracodiciali, relative alla problematica della dispensa dalla forma della celebrazione dei matrimoni misti. In concreto lo studio affronta quattro questioni particolari: l'autorità competente per la concessione della dispensa, i limiti della dispensa, le cause della concessione e, infine, la necessità della forma pubblica.

Dall'analisi condotta risulta che in questa materia il Legislatore ha posto maggiori esigenze per quanto riguarda la causa della dispensa, richiedendo che i gravi difficoltà si oppongono alla osservanza della forma canonica. Di conseguenza tale requisito supera quanto previsto nelle norme generali per la concessione della dispensa (can. 90 § 1 CIC).